

Karel Appel
De ontmoeting, 1951
Olieverf op doek
130 x 97,5 cm

De nieuwe ontwikkelingen in deze periode vinden plaats binnen de abstracte kunst. Het beeld van de kunstenaar als grimmig chroniqueur van het wereldleed wordt vervangen door het idee van een persoonlijk kunstenaarsschap. De kunstenaar moet scheppen vanuit het diepst van zijn ziel, zich durven bewegen op onbekend terrein en blijmoedig het onvermijdelijke onbegrip voor zijn werk aanvaarden.

De Tweede Wereldoorlog maakt een eind aan heel wat tradities, maar een belangrijk aspect van het surrealisme blijft behouden. Hoewel een schilderkunst à la Dali en Magritte wordt afgewezen als te intellectueel en te elitair raken kunstenaars nog steeds gefascineerd door het registreren van spontaan en toevallig opgekomen beelden: de teken taal die ook wordt aangetroffen in kindertekeningen, volkskunst en 'primitieve' culturen.

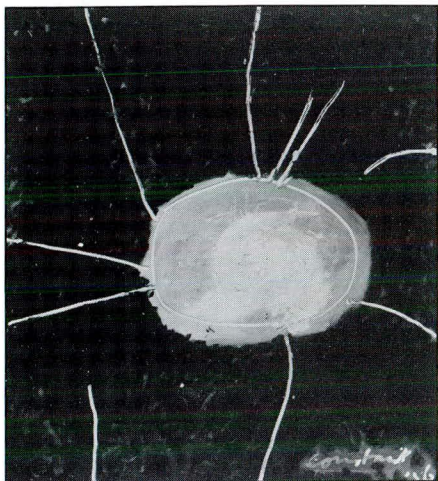
Deze belangstelling wordt gedeeld door een aantal kunstenaars in Denemarken (Asger Jorn), België (Alechinsky) en Nederland (Appel, Constant, Corneille). De Nederlandse kunstenaars met gemeenschappelijke ideeën hadden zich al, met dichters als Lucebert en Schierbeek, in 1948 aaneengesloten tot de 'Experimentele groep'. Als resultaat van een ontmoeting met de Deense en Belgische gelijkgezinden wordt in november van datzelfde jaar in Parijs de groep COBRA (COPENHAGEN, BRUSSEL, AMSTERDAM) opgericht. Wat COBRA vooral nastreeft is het activeren van een nieuwe creativiteit, spontaan, ongeremd en niet gebonden aan een eenduidige voorstelling of een dwingende stijl. De groep blijft bestaan tot eind 1951, waarna men besluit COBRA op te heffen voordat de beweging, als zoveel kunstenaarsgroepen, vanzelf uiteen valt. In de tussentijd oogst het werk van de leden internationaal veel roem en verworft het nationaal heftige afkeuring.

4

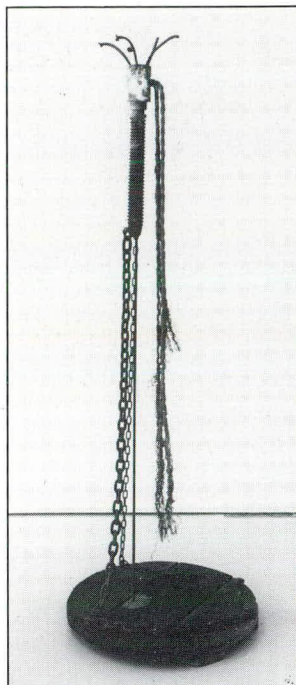
Experimentele groep/ COBRA

Periode 1944 - 1955

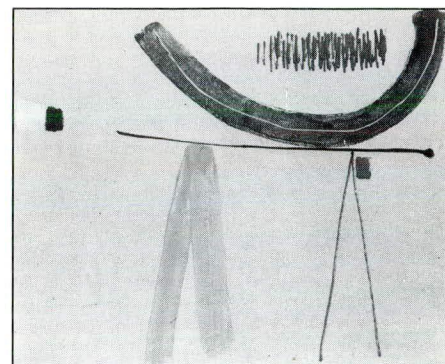
Informatieblad moderne kunst

1

2

3

1

Constant
Zon, 1956
Olieverf op doek
110 x 95 cm

2

Wim de Haan
Koning Eenoo of
Zelfportret, ± 1965
Assemblage
190 x 60 x 60 cm
Bruikleen
Particuliere collectie

3

Willem Hussem
Compositie, 1957
Olieverf op doek
100 x 120 cm

Appel, Karel

Amsterdam 1921 – woont in Monte Carlo en New York

Studeerde samen met Corneille aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam. Werd aanvankelijk vooral beïnvloed door Matisse en Picasso. Dat veranderde radicaal toen Appel in 1947 in Parijs kennismakte met werk van Jean Dubuffet en met tekeningen van geesteszieken. Stichtte samen met Constant en Corneille in 1948 de Experimentele groep. Dezelfde kunstenaars maakten van 1948 tot 1951 deel uit van COBRA. Kenmerkend voor Appel is zijn aversie tegen theorieën. De schilder dient niet vanuit een vooropgezet plan toe te werken naar een bedacht eindresultaat. De handeling van het schilderen, wat spontaan en automatisch moet plaatsvinden, levert een stroom van beelden op die vanzelf stopt. Naast schilderijen maakt Appel ook assemblages: combinaties van meestal afgedankte materialen en voorwerpen.

Constant

Amsterdam 1920 – woont in Amsterdam

Opleiding aan de Kunstnijverheidsschool en de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam. Ontmoette in 1946 in Parijs de Deense schilder Asger Jorg. Constant was de theoreticus achter de Experimentele groep, die hij met Karel Appel en Corneille oprichtte. Was ook lid van COBRA. Maakte aanvankelijk voorstellingen van fantasiewerelden, bevolkt door beurtelings vrolijke en kwaadaardige wezens. Van 1950 tot 1951 verwerkte hij in zijn schilderijen thema's als oorlog en vernietiging, soms realistisch in beeld gebracht, dan weer symbolisch aangeduid. Ging zich na 1953 interesseren voor architectuur en concentreerde zich tot ca 1969 op het ontwerpen van de denkbeeldige stad Nieuw Babylon. Sinds 1969 houdt hij zich weer vooral bezig met schilderen.

Corneille

Luik 1922 – woont in Parijs

Volgde tekenlessen aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam, is als schilder autodidact. Werd aanvankelijk beïnvloed door Picasso en Matisse. Kwam in 1947 in aanraking met het werk van Miró en de publikaties van de surrealisten. Was medeoprichter van de Experimentele groep en COBRA. Verhuisde in 1950 naar Parijs. Een belangrijke rol in zijn werk wordt gespeeld door de natuur die met haar krachten en driften ogenschijnlijk een chaos veroorzaakt. Hij interesseert zich meer voor het scheppen zelf, spontaan en direkt, dan voor hetgeen dat tot stand komt.

Haan, Wim de

Amsterdam 1913 – Amsterdam 1967

Autodidact, wijdde zich pas op latere leeftijd aan de kunst. Maakte tot 1951 figuratief werk, gekenmerkt door complexe voorstellingen vol symboliek. Al snel (1952) werd zijn stijl abstracter, onder invloed van COBRA en de Haagse abstracte schilders (Ouborg, Nanninga, Hussem). Van meer fundamenteel belang voor het geschilderde oeuvre van De Haan was het werk van Miró. Kenmerkend is het tegen elkaar uitspelen van lijn en kleur. Vanaf 1955 kwam hij, net als zijn vriend Wage-maker, los van het platte vlak door materiaal als zand in zijn schilderijen te verwerken. Door het aanbrengen van nissen of kastjes, en het op het doek monteren van afvalmaterialen en allerlei voorwerpen evolueerden zijn schilderijen tot assemblages en werden uiteindelijk vrijstaande objecten.

Hussem, Willem

Rotterdam 1900 – Den Haag 1974

Maakte aanvankelijk realistisch werk, van een matige kwaliteit. Gedurende de oorlog kwam hij,

4
Anton Rooskens
Kind met vogel, 1949
Olieverf op doek
50 x 61 cm

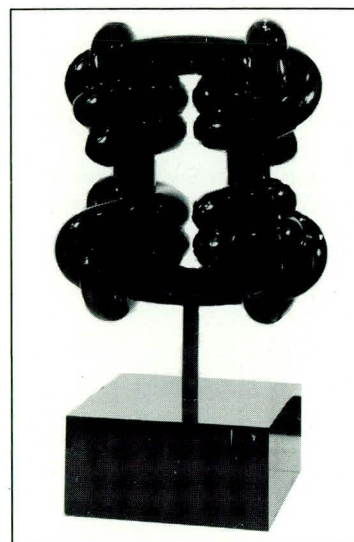
5
S. Tajiri
4 x 2, 1967
Polyester
150,2 x 81,6 x 42,8 cm

onder invloed van Picasso en niet-westerse, 'primitieve' kunst, plotseling tot een verrassend andere stijl: driftig geschilderde werken met een fel kleurgebruik. Vanaf 1944 maakte hij tere en esthetische tekeningen en schilderijen, op een wijze die doet denken aan Oosterse kalligrafie. Beide stijlen komen samen in het latere werk, waarin hij zich nadrukkelijk bezighield met de werking van vorm en kleur ten opzichte van elkaar. Hussem was een van de weinige kunstenaars in de jaren vijftig die een eigen stijl wist te handhaven, ondanks de invloed van COBRA. Hetzelfde gold de eveneens Haagse schilders Nanninga en Ouborg.

Jorn, Asger
Vegrun 1914 – Aarhus 1973

Sloot met zijn vroege werk aan bij de abstracte kant van het surrealisme (Miró, Masson). Vormde van 1948 tot 1952 met Constant en de Belg Dotremont het driemanschap dat zorgde voor de organisatie van de activiteiten en de theoretische onderbouwing van COBRA. Zijn schilderwijze week enigszins af van die van zijn groepsgeenoten doordat hij minder spontaan en met meer overleg tewerk ging.

Lataster, Ger
Schaesbergen 1920 – woont in Amsterdam
Bezocht de Middelbare Kunstnijverheidsschool in Maastricht en de Rijksacademie te Amsterdam. De schildertrant van Lataster werd vooral gekenmerkt door een steeds vrijere, abstracte vormgeving en de toepassing van felle kleuren. De grote vaart en heftige gebaren waarmee hij zijn schilderijen vervaardigde brachten hem dicht bij de Amerikaanse action painting dan bij COBRA. Vanaf de jaren zestig wordt zijn werk rustiger en meer figuratief. Opvallend is zijn voorliefde voor grote formaten.

Rooskens, Anton
Grientsveen 1906 – Amsterdam 1978

Autodidact, aanvankelijk beïnvloed door het Vlaamse expressionisme. Zag zelf steeds in Vincent van Gogh zijn grote voorbeeld. Rooskens ontdekte aan het eind van de Tweede Wereldoorlog de kunst uit Nieuw-Guinea. Hierdoor veranderde zijn stijl. Hij ontmoette in 1946 de latere leden van de Experimentele groep. Was daarvan zelf lid tot 1949. Bleef gedurende zijn hele leven geïnteresseerd in niet-westerse kunst en cultuur. Nam deel aan de belangrijkste tentoonstellingen van de Experimentele groep en COBRA.

Tajiri, Shinkichi
Los Angeles 1923 – woont in Baarlo

Geboren in Amerika uit Japanse ouders. Was leerling van Zadkine en Léger. Kwam in 1949 in Parijs in contact met de Nederlandse Experimentele groepen COBRA. Vestigde zich naar aanleiding daarvan in 1956 voorgoed in Nederland. Maakte aanvankelijk gestileerd naturalistisch werk, onder invloed van Indiaanse en Mexicaanse kunst. Na een korte 'geometrische' periode, ontwikkelde hij een meer vrije beeldtaal. Zijn latere werk wordt gekenmerkt door een sterke wisselwerking met het materiaal, een gesloten karakter, belangstelling voor techniek en technische perfectie. Ondanks de nauwe contacten met COBRA behield zijn werk een eigen karakter.

Wagemaker, Jaap
Haarlem 1906 – Amsterdam 1972

Maakte aanvankelijk abstracte schilderijen, in de geest van COBRA. Begon tegen het eind van de jaren vijftig de materie te benadrukken, door verf te vermengen met zand of cement en door diverse voorwerpen toe te voegen aan een schilderij. De oorspronkelijke aard van die voorwerpen deed er voor Wagemaker niet toe: het was zijn bedoeling

6
Jaap Wagemaker
Verschrikte dieren, 1955
Olieverf op doek
125,2 x 144,5

om alle aangebrachte elementen uiteindelijk in één vorm te doen opgaan. Liet zich vooral inspireren door de vormen en kleuren van 'primitieve' kunst uit Afrika en Oceanië en door etnografische muziek.

Colofon
Tekst:
Afdeling Educatie/
Voorlichting DGMU
Vormgeving:
Ontwerpers, Den Haag
Druk:
Drukkerij Elinkwijk,
Utrecht
Zetwerk:
Eduard Bos, Den Haag
Copyright:
Centraal Museum,
Utrecht